

University of Groningen

Thomas Hobbes' Leviathan

Konijnenburg, Willem van

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

1945

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Konijnenburg, W. V. (1945). Thomas Hobbes' Leviathan. Groningen: Koninklijke Van Gorcum.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

De analyse van den Leviathan.

Het probleem dat Hobbes probeerde op te lossen luidt: „waartoe” en „hoe” is er gezag.

Het „waartoe” bleek schuil te gaan in de praemisse der bevordering en handhaving der vrede.

Het „hoe” van het gezag gaf aanleiding tot de aanname van het sluiten van een maatschappelijk verdrag.

In het systeem van Hobbes moeten twee overeenkomsten worden aangenomen, n.l.:

Het maatschappelijk verdrag, inhoudende de autolimitatie van individu t.a.v. individu.

Het mandaat tot representatie, neerkomende op de autolimitatie der gemeenschap t.a.v. den soeverein.

Een recht van weerstand kan binnen dit schema niet erkend worden, er rest alleen een recht tot opstand, d.i. een volksnoodrecht, uitsluitend echter binnen de aristocratie of de monarchie en alleen wegens schending van het mandaat.

De postcontractuele verplichtingen zijn primair:
voor den soeverein „salus populi suprema lex”
voor het subject „pacta sunt servanda”.

De synthese hiervan is het „bonum sibi”.

Analogie.

Hobbes bouwde zijn betoog polair op. Er bestaat dan ook analogie tusschen den Leviathan en andere werken op polaire basis opgetrokken, b.v. Het boek Job en de Faust.

Een analogie kan ook gesteld worden t.a.v. het volkenrecht. Hobbes zocht naar een inter-individueel gezag, het volkenrecht zoekt nog steeds naar een fundeering van het inter-staatsche gezag.

Interpretatoren.

De belangrijkste moderne interpretatoren trekken het beeld van den Leviathan wat scheef.

Schmitt ziet primair de mythe. In eerste instantie behoeft men daar nog niet zoo veel bezwaar tegen te hebben. Wat echter onjuist is, is de scheve waardeering van de relaties door Schmitt gegeven. Voorts vergat hij, dat de gebruikte verbeeldingen vermoedelijk niet joodsch maar egyptisch zijn, althans sterk beïnvloed kunnen zijn door de egyptische beschaving.

Lubienski gaf een ethisch georiënteerde duiding. Het systeem van Hobbes is echter a-ethisch.

Wil men toch een plicht handhaven dan kan dat op een der volgende manieren:

1. Voor allen geldt „pacta sunt servanda”. Dat brengt de plicht van juridischen aard.

2. Covenant (verbond) kan historisch en religieus geduid worden. Dat betreft de Leviathan op de politieke zede of op den godsdienst. Het eerste schijnt niet erg aannemelijk door de woeligheid der tijden, wat zou men als zede hebben aan te merken? Het tweede klopt niet op de innerlijke instelling van Hobbes t.a.v. den godsdienst.

3. Men kan van een plicht tot opvoeden spreken, van bestrijding van de „seditious doctrines”. Dit is echter eerder de noodzakelijkheid het verstand meer leiding te geven, dan wel een plicht ten aanzien van naaste en volk.

4. De zelfhandhaving kan een plicht genoemd worden.